

Utlåtande Rotel VII (Dnr KS 2020/1362)

Revidering av Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg

Hemställan från äldrenämnden

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Revidering av *Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg*, enligt bilaga 2 till utlåtandet, antas.

Föredragande borgarrådet Erik Slottner anför följande.

Ärendet

Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg utgör ett komplement till gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Dessa är ett stöd för de biståndshandläggare som fattar myndighetsbeslut inom socialtjänstens äldreomsorg till personer som är 65 år och äldre och som kan vara i behov av bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) eller lagen (1993:387) om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS). Riktlinjerna ger vägledning för biståndshandläggarna samt säkerställer en stadsgemensam rättssäkerhet och likabehandling. Äldrenämnden fick i uppdrag att revidera dessa riktlinjer för att kunna införa välfärdsteknik. Riktlinjerna behövde även förtydliga vissa avsnitt och få en förbättrad struktur.

Riktlinjerna har genomgått redaktionella ändringar och en språklig granskning. Dokumentet har också fått en ny disposition för att göra det mer användarvänligt och handlägningsprocessen har förtydligats.

Beredning

Ärendet har initierats av äldrenämnden och remitterats till stadsledningskontoret, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till förslaget och välkomnar de nya avsnitten om välfärdsteknik och förebyggande arbete.

Bromma stadsdelsnämnd är i huvudsak positiva till förslaget, men skulle uppskatta förtydliganden kring några områden, bland annat om snöskottning ingår i hemmets skötsel.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ställer sig bakom förslaget som helhet och har inga förslag på förändringar.

Farsta stadsdelsnämnd är positiva till förslaget, men önskar förtydliganden kring bland annat välfärdsteknik, särskilt avseende hur biståndshandläggarnas utredningar behöver förändras.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd ställer sig positivt till förslaget av de reviderade riktlinjerna och har deltagit i arbetet med att ta fram dem.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd ställer sig bakom äldrenämndens förslag och tycker att de omarbetade riktlinjerna är lättlästa och väldisponerade.

Kungsholmens stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till förslaget, men önskar att bland annat ansvaret för och innebörden av brandförebyggande åtgärder behöver förtydligas.

Norrmalms stadsdelsnämnd ser positivt på omarbetningarna, men önskar vissa förtydliganden bland annat avseende vad en parboende kan förvänta sig.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd är positiv till översynen som har genomförts, men ser gärna att äldreförvaltningen utbildar bland annat kring avsnittet om välfärdsteknik.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd är positiv till förslaget och anser att de nya riktlinjerna kommer att utgöra ett bättre stöd i handläggningsprocessen genom sin disposition och den språkliga översynen.

Skärholmens stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till förslaget, men önskar förtydliganden bland annat avseende hur ansökan till särskilt boende från nordiska medborgare boende i Stockholm ska behandlas.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd ställer sig positiv till förslaget och menar att det skapar goda ramar för en likvärdig handläggning i staden.

Södermalms stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till förslaget, men önskar förtydliganden bland annat avseende vem som avgör vem som kan få personligt ombud och hur kriterierna ser ut.

Östermalms stadsdelsnämnd välkomnar förslaget till revidering av riktlinjerna, men önskar att i synnerhet avsnittet om välfärdsteknik hade varit mer omfattande och konkret.

Mina synpunkter

Riktlinjerna för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg är det dokument som tillsammans med lagstiftning och nationella riktlinjer ligger till grund för biståndsbedömningen i Stockholms stad. Det är därför av stor vikt att riktlinjerna med regelbundenhet ses över för att säkerställa att de är aktuella och reflekterar den styrande majoritetens prioriteringar. Ett sådant arbete ägde rum under fjolåret, pandemin till trots. Det har utmynnat i ett dokument som både till form och innehåll avviker från det tidigare.

Eftersom riktlinjerna är ett arbetsredskap är det viktigt att det är enkelt att använda dem. Därför har de fått en ny disposition med en tydligare struktur. Det är också något återkommer i remissvaren.

Det är också viktigt att riktlinjerna hänger med i sin tid och under mandatperioden har majoriteten valt att satsa hårt på digitalisering och välfärdsteknik. Smarta lås, digitala inköp, digital nattillsyn och GPS-larm har varit fokusområden under de senaste åren. För att möjliggöra ett mer utbrett användande i äldreomsorgen har ett nytt avsnitt om välfärdsteknik tillkommit. Digitaliseringsresan är dock ännu i sin linda och det kommer säkerligen att finnas anledning att återkomma till och revidera avsnittet efterhand som arbetet ute i stadsdelarna utvecklas.

Nytt är också att förebyggande och icke-biståndsbedömda insatser på ett tydligare sätt blir en del av biståndsbedömarnas verktygslådor. Dessa insatser är ofta spretigare än de biståndsbedömda, men kommer att vara viktiga för att äldre ska kunna lägga fler friskår till sina liv. Särskilt betydelsefulla faktorer för detta är möjligheterna till social gemenskap, god mathållning i en bra måltidmiljö och allsidig fysisk aktivitet. I år kommer majoriteten att fortsätta att utveckla bottenplattan för det förebyggande arbetet.

Slutligen har majoriteten fastslagit att begreppet "hög ålder" i riktlinjerna ska avse personer från 85 år och äldre. Genom att fastslå detta i riktlinjerna så hoppas jag att vi ska få en mer likvärdig biståndsbedömning för denna grupp. För att avslagen till särskilt boende ska minska för personer över 85 år har stadsdelarna tillförts 40 mnkr. Utgångspunkten är och förblir att den som är gammal och ber om hjälp också ska få den hjälp denne behöver och har rätt till.

En ändring har gjorts jämfört med den version som skickades ut på remiss. På sidan 43 under rubriken "Korttidsvård för avlastning vid Hornskroken och Kinesen" har meningen "Avlastning vid pensionaten Hornskroken och Kinesen är avgiftsfri." strukits. Det är inkorrekt och taxor fastställs dessutom i budget. Felet upptäcktes i ett mycket sent skede, men ändringen redogörs härmed för.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Återremittera ärendet för att komplettera ärendet med Kommunstyrelsens pensionärsråds synpunkter
2. Därutöver anför följande:

Vi noterar att Kommunstyrelsens pensionärsråd (KPR) inkomna synpunkter inte finns med i remissammanställningen. KPR har inkommit med en rad relevanta synpunkter på ärendet vilka återfinns i protokollet från sammanträdet den 13 oktober 2020 och bifogats i äldrenämndens protokoll. Det är givetvis beklagligt att dessa inte presenteras när kommunstyrelsen ska fatta beslut i och med att KPR är just kommunstyrelsens råd.

Stadens riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg är utformade för att utgöra ett stöd för biståndshandläggare enligt Socialtjänstlagen (SoL). Värdegrunden för socialtjänstens omsorg formuleras i SoL 5 kapitlet 4 §, "Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande". Begreppet "värdighet" används i lagen med betydelsen att en person även vid hög ålder har rätt att leva sitt liv utifrån sin identitet och personlighet och innebär att denne bör få stöd i att behålla sina intressen och vanor,

men även i vissa fall bryta ett mönster av vanor. Begreppet ”välbefinnande” däremot tar sikte på den subjektivt upplevda känslan av välbefinnande och upplevelsen av den egna livssituationen.

Vi instämmer i att en reglerad värdegrund i arbetet med äldre personer kan bidra till insikt och respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet och ska tillämpas på ett sätt som bidrar till livskvalitet för äldre. I SoL bidrar lagtextens formulering ”skälig levnadsnivå” genom koppling till bistånd för såväl försörjning som levnadsnivå till tolkningssvårigheter angående vilka insatser som enskilda personer kan behöva för att nå upp till ”skälig” levnadsnivå för sin livsföring. Vi anser att begreppet ”skälig levnadsnivå” kan leda till konflikt med rättigheter enligt värdegrunden som dock måste vara grundläggande för beslut och för äldreomsorgens medarbetare. I stadens kvalitetsuppföljande arbete måste den enskildes rättigheter och krav enligt lagtexten följas upp.

Vi ser positivt på att bland annat det förebyggande arbetet har fått större plats i de nya riktlinjerna för biståndshandläggare. Dessvärre visar verkligheten att det inte tillräckligt ofta är den äldres behov och välbefinnande som styr handläggningen, utan budget. Detta leder följaktligen till risken för olika bedömning i olika stadsdelar. I Novus och fackförbundet Akademikerförbundet SSR:s personalundersökning av arbetssituationen för biståndshandläggare från 2020 anser var sjätte att det är budget som helt styr bedömningen av bistånd och nästan hälften har varit med om påtryckningar från ledare i syfte att få dem att ändra bedömningen till en mindre generös. Dessutom är det kopplat till den höga arbetsbelastningen; de handläggare som rapporterar en för hög arbetsbelastning anser i högre grad än andra att den är budget som styr. Vi är långtifrån nöjda med dessa siffror och anser att det är ett av alla symtom på hur lågt prioriterad äldreomsorgen är jämfört med andra politikområden.

Det är positivt att skäl som oro, ensamhet och otrygghet ska beaktas i högre utsträckning i biståndsbedömningen och att äldre inte ska behöva bo kvar i en otrygg miljö mot sin vilja. Rapporten ”En beskrivning av äldreomsorgstagarna och omsorgens omfattning i Stockholms stad 2019” (Stockholm SNAC 2019) visar dock att betydelsen av högre åldrar, att bo ensam och besvär av oro/otrygghet gav förhållandevis liten sannolikhet att få ett beslut om vård- och omsorgsboende. Istället visar rapporten en tydlig utveckling mot att fler bor kvar i hemmet med utökade hemtjänststimmar. Rapporten ger inte svar på om de äldre som beskrivs med hög ålder, ensamboende och besvär av oro/otrygghet blir hjälpta boendeanpassning. Vi anser att ledsagning till aktiviteter är ett värdefullt alternativ för äldre som lever i isolering och ensamhet. Även om en redogörelse för utnyttjande av denna tjänst inte hör hemma i riktlinjer efterlyser vi tjänstens utnyttjande och föreslår att denna tjänst bör redovisas i årsrapporten/tertiärrapporterna.

Vi välkomnar att riktlinjerna kompletteras med välfärdsteknik som beviljas som bistånd och att det av genomförandeplanen framgår hur tekniken ska användas.

Risken för undernäring ökar med stigande ålder och minskad ork att tillreda och inta regelbundna näringsrika måltider därför bör observerad undernäring vara en faktor som vägs in vid bedömningen till särskilt boende, såväl till servicehus som till vård-

och omsorgsboende och att hemtjänsten generellt beviljas tillräcklig tid för måltidsberedning.

Vi anser även att under rubriken "Hemvårdsbidrag", bör förtydligande göras på vilket sätt hemvårdsbidrag skiljer sig från anhörigstöd.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård, Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Kadir Kasirga (alla S) enligt följande.

Det är positivt att riktlinjerna för biståndsbedömning revideras och får en ny disposition för att göra dokumentet mer användarvänligt i arbetet med att ge stöd och vägledning för biståndshandläggaren i det praktiska arbetet med de individuella behovsbedömningarna. Det är även positivt att den blågröna majoriteten väljer att inte centralisera biståndsbedömningen.

Dessvärre finns inget nytt i riktlinjerna som kan vända utvecklingen vi sett de senaste åren.

Trots en hög retorik i valrörelsen om en äldreboendegaranti för personer över 85 år från de blågröna partierna har inga ändringar gjorts för att göra riktlinjerna mer generösa och rättssäkra. Det är visserligen inte heller syftet med revideringen, till skillnad mot vad äldreborgarrådet vid ett flertal tillfällen uttalat. Istället fattades hela 473 avslag till särskilt boende för människor över 85 år under år 2019 och avslagen till vård- och omsorgsboenden är nu högre än på 12 år. I stadsdelarna ser vi att handlingsplaner för att bemöta underskott tagits fram, med sjunkande antal beviljade hemtjänststimmar som resultat. Med en budget som prioriterar skattesänkningar före satsningar på välfärden blir resultatet självklart en restriktivare biståndsbedömning.

För att citera äldreborgarrådet "när 43 procent av alla som ansöker till servicehus får avslag är det något som är fel. Det är inte acceptabelt i ett välfärdsland att äldre människor lever socialt isolerade eller otrygga i sitt eget hem." Nu är avslagen uppe i 52 procent. Det duger inte att skylla på att statistiken är svår att jämföra på grund av stadsdelsnämndernas redovisningsrutiner, mer behöver göras. Vi menar att bedömningen av huruvida den enskilde kan uppnå en skälig levnadsnivå med insatser i hemmet inte är ett tak för hur livet ska vara, utan ett golv och staden behöver vara mer generös i sin bedömning.

Vad gäller ickevalsalternativet har staden testat ett antal varianter för den lilla gruppen som inte kan, vill eller orkar välja hemtjänstutförare i stadens LOV-system, med varierande resultat. Vi är övertygade om att det är enklast om kommunens hemtjänst har uppdraget och anser att den administrativa bördan då blir allra minst på stadsdelsförvaltningarna. Då kan biståndsbedömarna ägna tid åt annat än leta efter den närmaste utföraren. Är brukaren missnöjd så finns det möjlighet att byta till en annan utförare när kraft, ork och vilja finns.

Avseende anställning av anhörig ifrågasätter vi varför åldersgränsen är satt till 67 år då man har rätt att arbeta fram till 68 års ålder och från och med år 2023 till man är 69 år. Vidare ifrågasätter vi utbildningskravet om lägst 600 poäng på gymnasienivå från vårdlinje, social servicelinje eller omvårdnadsprogrammet, eller annan relevant utbildning som bedöms likvärdig. En utbildning med 600 poäng kan inte ses som ett alternativ till fullgjord utbildning. Det finns en överenskommelse mellan SKR och Kommunal från april 2017 då man tog ett beslut om yrkesutvecklingstrappa för vård- och omsorg. I den överenskommelsen finns 800 poäng och 1500 poäng medräknade. 800 poäng motsvarar vårdbiträde och 1500 poäng motsvarar undersköterska. Vi anser att även Stockholms stad bör följa överenskommelsen.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Revidering av *Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg*, enligt bilaga 2 till utlåtandet, antas.

Stockholm den 24 mars 2021

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Erik Slottnér

Mats Larsson

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Jan Valeskog och Emilia Bjuggren (alla S) med hänvisning till Socialdemokraternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed och Sara Stenudd (båda V) enligt följande.

Vi noterade tidigare att Kommunstyrelsens pensionärsråd (KPR) inkomna synpunkter inte finns med i remissammanställningen, men sedan dess fått information om att rådets synpunkter samlats in tidigt i processen och beaktats av äldreförvaltningen. Vi fasthåller dock vid att KPR borde ingått som remissinstans i behandlingen av riktlinjerna. KPR är en värdefull resurs som borde tas tillvara på i fler processer, något som går att genomföra med god planering av handläggningen av ärenden.

Stadens riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg är utformade för att utgöra ett stöd för biståndshandläggare enligt Socialtjänstlagen (SoL).

Värdegrunden för socialtjänstens omsorg formuleras i SoL 5 kapitlet 4 §, "Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande". Begreppet "värdighet" används i lagen med betydelsen att en person även vid hög ålder har rätt att leva sitt liv utifrån sin identitet och personlighet och innebär att denne bör få stöd i att behålla sina intressen och vanor, men även i vissa fall bryta ett mönster av vanor. Begreppet "välbefinnande" däremot tar sikte på den subjektivt upplevda känslan av välbefinnande och upplevelsen av den egna livssituationen.

Vi instämmer i att en reglerad värdegrund i arbetet med äldre personer kan bidra till insikt och respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet och ska tillämpas på ett sätt som bidrar till livskvalitet för äldre. I SoL bidrar lagtextens formulering "skälig levnadsnivå" genom koppling till bistånd för såväl försörjning som levnadsnivån till tolkningssvårigheter angående vilka insatser som enskilda personer kan behöva för att nå upp till "skälig" levnadsnivå för sin livsföring. Vi anser att begreppet "skälig levnadsnivå" kan leda till konflikt med rättigheter enligt värdegrunden som dock måste vara grundläggande för beslut och för äldreomsorgens medarbetare. I stadens kvalitetsuppföljande arbete måste den enskildes rättigheter och krav enligt lagtexten följas upp.

Vi ser positivt på att bland annat det förebyggande arbetet har fått större plats i de nya riktlinjerna för biståndshandläggare. Dessvärre visar verkligheten att det inte tillräckligt ofta är den äldres behov och välbefinnande som styr handläggningen, utan budget. Detta leder följaktligen till risken för olika bedömning i olika stadsdelar. I Novus och fackförbundet Akademikerförbundet SSR:s personalundersökning av arbetssituationen för biståndshandläggare från 2020 anser var sjätte att det är budget som helt styr bedömningen av bistånd och nästan hälften har varit med om påtryckningar från ledare i syfte att få dem att ändra bedömningen till en mindre generös. Dessutom är det kopplat till den höga arbetsbelastningen; de handläggare som rapporterar en för hög arbetsbelastning anser i högre grad än andra att den är budget som styr. Vi är långtifrån nöjda med dessa siffror och anser att det är ett av alla symtom på hur lågt prioriterad äldreomsorgen är jämfört med andra politikområden.

Det är positivt att skäl som oro, ensamhet och otrygghet ska beaktas i högre utsträckning i biståndsbedömningen och att äldre inte ska behöva bo kvar i en otrygg miljö mot sin vilja. Rapporten "En beskrivning av äldreomsorgstagarna och omsorgens omfattning i Stockholms stad 2019" (Stockholm SNAC 2019) visar dock att betydelsen av högre åldrar, att bo ensam och besvär av oro/otrygghet gav förhållandevis liten sannolikhet att få ett beslut om vård- och omsorgsboende. Istället visar rapporten en tydlig utveckling mot att fler bor kvar i hemmet med utökade hemtjänststimmar. Rapporten ger inte svar på om de äldre som beskrivs med hög ålder, ensamboende och besvär av oro/otrygghet blir hjälpta boendeanpassning. Vi anser att ledsagning till aktiviteter är ett värdefullt alternativ för äldre som lever i isolering och ensamhet. Även om en redogörelse för utnyttjande av denna tjänst inte hör hemma i riktlinjer efterlyser vi tjänstens utnyttjande och föreslår att denna tjänst bör redovisas i årsrapporten/tertiärrapporterna.

Vi välkomnar att riktlinjerna kompletteras med välfärdsteknik som beviljas som bistånd och att det av genomförandeplanen framgår hur tekniken ska användas.

Risken för undernäring ökar med stigande ålder och minskad ork att tillreda och inta regelbundna näringsrika måltider därför bör observerad undernäring vara en faktor som vägs in vid bedömningen till särskilt boende, såväl till servicehus som till vård- och omsorgsboende och att hemtjänsten generellt beviljas tillräcklig tid för måltidsberedning.

Vi anser även att under rubriken "Hemvårdsbidrag", bör förtydligande göras på vilket sätt hemvårdsbidrag skiljer sig från anhörigstöd.

Ersätтарыttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Vänsterpartiets särskilda uttalande i kommunstyrelsen.

Remissammanställning

Ärendet

Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg utgör ett komplement till gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Dessa är ett stöd för de biståndshandläggare som fattar myndighetsbeslut inom socialtjänstens äldreomsorg till personer som är 65 år och äldre och som kan vara i behov av bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) eller lagen (1993:387) om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS). Riktlinjerna ger vägledning för biståndshandläggarna samt säkerställer en stadsgemensam rättssäkerhet och likabehandling. Äldrenämnden fick i uppdrag att revidera dessa riktlinjer för att kunna införa välfärdsteknik. Riktlinjerna behövde även förtydliga vissa avsnitt och få en förbättrad struktur.

Riktlinjerna har genomgått redaktionella ändringar och en språklig granskning. Dokumentet har också fått en ny disposition för att göra det mer användarvänligt och handläggningsprocessen har förtydligats.

Förändringar i förhållande till nuvarande riktlinjer

Avsnitt som inte tidigare ingått i riktlinjerna

Följande avsnitt har lagts till i riktlinjerna. Avsnitten innehåller information som gäller sedan tidigare och innebär inte några förändringar i sak.

- Anhörigkonsulenter
- Personligt ombud
- Tryggt mottagande
- Anmälningsskyldighet vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa eller om att någon kan antas vara i behov av vård enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)

Avsnitt som genomgått mindre ändringar i de reviderade riktlinjerna är:

- Avsnittet om äldres rätt att bo tillsammans har utökats med information och särskilda anvisningar som finns tas bort i och med beslut om dessa riktlinjer
- Avsnittet om dagverksamhet har förtydligats för att klargöra skillnader på inriktning mot demens och social inriktning.

- För samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård finns särskilda riktlinjer och rutiner framtagna tillsammans med Region Stockholm och länets alla kommuner. Aktuell information om vad som gäller finns i dessa dokument.

Nya förutsättningar och information i riktlinjerna

Äldreförvaltningen lyfter fram ett antal avsnitt som innehåller nya förutsättningar eller ny information som är av vikt vid handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg. Det gäller bland annat:

- *Välfärdsteknik* – i framtiden kommer den enskilde kunna ha möjlighet att få vissa insatser utförda genom välfärdsteknik.
- *Förebyggande perspektiv* - biståndshandläggaren ska ha ett förebyggande perspektiv med fokus på den enskildes behov av hjälp och stöd. För äldre som är isolerade eller känner oro ska
- biståndshandläggaren vara uppmärksam på hur insatser genom bistånd eller annan verksamhet, service eller stöd kan minska otrygghet och social isolering.
- *Barnperspektiv* – Biståndshandläggaren ska känna till vilka bestämmelser som gäller om det finns minderåriga barn i familjen.
- *Sekretessbrytande bestämmelser när djur far illa (lex Maja)* – Biståndshandläggaren ska känna till vilka bestämmelser som gäller när djur far illa. Nya bestämmelser om detta finns i offentlighets- och sekretesslagen.
- *Daglig verksamhet* - den yrkesverksamma åldern för daglig verksamhet har ändrats från 67 år till 68 år i enlighet med höjd pensionsålder.
- *Servicehus* - vid bedömning av ansökan om servicehus görs en helhetsbedömning av den enskildes sammantagna situation med fokus på den enskildes upplevelse av otrygghet. Särskild hänsyn ska tas till hög ålder som anses vara 85 år och äldre.
- *Vård- och omsorgsboende* - Vid bedömning av ansökan om vård-och omsorgsboende görs en helhetsbedömning av den enskildes sammantagna situation med fokus på den enskildes ensamhet och isolering särskilt beaktas. Särskild hänsyn ska tas till hög ålder som anses vara 85 år och äldre.
- *Rätten till bistånd och skälig levnadsnivå* – i riktlinjerna finns ett avsnitt som förtydligar rätten till bistånd och skälig levnadsnivå.

- *Anställning av anhörig* – avsnittet har omformulerats för att förtydliga den enskildes möjlighet att överklaga sitt beslut samt kraven på utbildning vid anställning av anhöriga.
- *Hemvårdsbidrag* – även detta avsnitt har omformulerats för att förtydliga den enskildes möjlighet att överklaga sitt beslut.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2020 följande.

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens förslag till revidering av riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg.
2. Äldrenämnden överlämnar riktlinjerna till kommunstyrelsen för vidare beslut i kommunfullmäktige.

Särskilt uttalande gjordes av Lisa Ahlstrand m.fl. (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Robert Mjörnberg m.fl. (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Leif Söderström (SD), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 15 september 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreförvaltningen föreslår att bifogade riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg ersätter nuvarande riktlinjer. Förvaltningen föreslår att dessa riktlinjer börjar gälla fr.o.m. 1 januari 2021.

Riktlinjerna har genomgått redaktionella ändringar och en språklig granskning.

Dokumentet har en ny disposition för att göra dokumentet mer användarvänligt.

Utgångspunkten för det som anges i riktlinjerna är att biståndshandläggaren först ska få en beskrivning av insatsen/servicen. Därefter följer information om vad som förväntas av handläggaren eller vad handläggaren särskilt ska ta hänsyn till utifrån sin roll. I äldreförvaltningens förslag till reviderade riktlinjer tydliggörs även handlägningsprocessen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-

Älvsjö stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 25 januari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till förslaget om de reviderade riktlinjerna. De reviderade riktlinjerna har fått en ny disposition och blivit mer användarvänliga i arbetet att ge ett bra stöd i en rättssäker myndighetsutövning vilket ligger i linje med kommunfullmäktiges inriktningsmål *1.5 I Stockholm har äldre en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande.*

Stadsledningskontoret välkomnar att riktlinjerna kompletteras med det nytillkomna avsnittet avseende välfärdsteknik. Vidare anser stadsledningskontoret att det är positivt att det förebyggande arbetet betonas i riktlinjerna. Biståndshandläggaren ska ha ett förebyggande perspektiv och vara särskilt uppmärksam på hur insatser genom bistånd, service eller annat stöd kan minska otrygghet och social isolering bland de äldre.

Stadsledningskontoret uppmärksammar att begreppet hjälp används genomgående i förslaget till de nya riktlinjerna. Att använda begreppet stöd eller insats skulle bättre överensstämma med ett salutogent förhållningssätt.

De ekonomiska konsekvenserna av revideringen för riktlinjerna bedömer stadsledningskontoret som marginella för staden men att det är fortsatt viktigt att följa utvecklingen.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att anta *Revidering av riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg.*

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Lillemor Samuelsson (V), *bilaga 1.*

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om reviderade riktlinjer. Riktlinjerna har genomgått redaktionella ändringar och en språklig granskning. Riktlinjerna har en ny

disposition för att göra dokumentet mer användarvänligt, samt nya avsnitt. Med en tydlig struktur där områdena är uppdelade efter allmänna utgångspunkter, handläggning av ärenden, hjälp i hemmet, särskilt boende, ansvarsfördelning mellan kommuner, flytt till annan kommun, internationella förhållanden, resor inom och utanför Stockholms län samt stöd- och styrdokument.

I riktlinjerna har nya avsnitt tillkommit samt avsnitt som innebär nya förutsättningar i riktlinjerna såsom: Välfärdsteknik, förebyggande perspektiv, överenskommelse om bibehållet kostnadsansvar vid flytt till särskilt boende mellan kommuner i Stockholms län, tidsbegränsning av beslut, anställning av anhörig, trygghetslarm, daglig verksamhet, hemvårdsbidrag, servicehus, lex Maja. Därutöver har flera avsnitt genomgått mindre ändringar.

Förvaltningen ser dock behov av ytterligare förtydligande och kompletteringar avseende några punkter.

Under avsnittet *samlat ansvar för hemmets skötsel* framgår det att enskild som har mer omfattande behov av serviceinsatser kan få beslut om hjälp med städning kompletterat så att det även innefattar ett samlat ansvar för allt som kan anses ingå i hemmets skötsel. Vilket innebär en mindre preciserad information än i nu gällande riktlinjer.

I nu gällande riktlinjer finns exempel på vad som kan ingå i insatsen *samlat ansvar för hemmet skötsel* ”t.ex. klädvård, ta hand om sopor, disk, vattna blommor, planera för matinköp, sköta husdjur. Med skötsel av husdjur avses exempelvis ge mat till en katt eller tömma en kattlåda”

Förvaltningen anser att det bör framgå om skötsel av husdjur ingår i det samlade ansvaret av hemmets skötsel. Detta känns särskilt nödvändigt då lex Maja tillkommit i riktlinjerna.

Förvaltningen önskar också ett förtydligande under samma avsnitt *hemmets skötsel* gällande snöskottning. Frågan kommer ofta upp och tydlighet och vägledning efterfrågas.

Förvaltningen önskar att begreppet ramtid förtydligas. Det finns i riktlinjerna beskrivet under avsnittet *beställning av hemtjänst*, men ytterligare förtydligande anses nödvändigt.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Veronica Palm m.fl. (S) och Hassan Jama m.fl. (V), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) som instämde i det särskilda yttrandet av Veronica Palm m.fl. (S) och Hassan Jama m.fl. (V).

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar de nya riktlinjerna som kommer att bli ett bra stöd i biståndshandläggarnas arbete. De kommer att bli enklare att följa än nu gällande riktlinjer, genom en bättre och tydligare disposition.

Riktlinjerna är mer kompletta än de nu gällande genom att nya avsnitt tillkommit som stöd i handläggningen. Det gäller till exempel information om anhörigkonsulenter, personligt ombud, tryggt mottagande med mera.

Förvaltningen ställer sig positiv till de förtydliganden som görs i de nya riktlinjerna när det till exempel gäller möjligheten att få insatser genom välfärdsteknik och biståndshandläggarens förebyggande perspektiv. Andra exempel på välkomna förändringar berör äldres rätt att bo tillsammans och samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård.

Sammantaget ställer sig förvaltningen bakom äldreförvaltningens förslag i sin helhet och har inga förslag på förändringar.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget och anser att de förändringar och förtydliganden som gjorts fyller sitt syfte.

Förvaltningen önskar dock ett förtydligande vad gäller användande av välfärdsteknik kopplat till utredning av äldres behov. Exempelvis kräver skrivningen

Inköp ska i första hand ske genom e-handel att utredning bör innefatta den äldres tillgång, kunskap och inställning till digitala verktyg och hjälpmedel.

Förvaltningen har även uppmärksammat att avsnittet om apoteksärenden inte berör e-handel, en funktion som skulle kunna bidra till att underlätta och säkra hanteringen av läkemedel och andra apoteksvaror.

Förvaltningens föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Eva Fagerhem m.fl. (S) och Ann-Marie Strömberg m.fl. (V), *bilaga 1*.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget av de reviderade riktlinjerna. Riktlinjerna är mer tydliga och nya avsnitt har tillförts. Förvaltningen har haft en representant med i arbetsgruppen kring revideringen av riktlinjerna.

Förvaltningen föreslår att Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Lisa Carlsson m.fl. (S) och Mohibul Ezdani Khan m.fl. (V), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Angelo Tapia (Fi) som anslöt sig till det särskilda yttrandet av Lisa Carlsson m.fl. (S) och Mohibul Ezdani Khan m.fl. (V).

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning ställer sig bakom äldreförvaltningens tjänsteutlåtande och tycker att det är positivt att dessa riktlinjer finns som komplement till gällande lagar och föreskrifter för biståndshandläggarens arbete. Förvaltningen tycker att de omarbetade riktlinjerna är lättlästa och väldisponerade. Förvaltningen ser det som positivt att information finns om tryggt mottagande och anhörigkonsulent, likaså vill förvaltningen lyfta att det är positivt att information om att barnperspektivet ska beaktas i beslutsfattningen finns i skrift.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning ställer sig bakom förslaget till de nya uppdaterade riktlinjerna och att de bör antas och börjar gälla från den 1 januari 2021.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Johanna Karlsson och Märten Risdal (båda S), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till det nya förslaget till riktlinjer men vill påtala följande synpunkter.

Förvaltningen anser att en förstärkt åldershänsyn kan leda till utmaningar i biståndsbedömningen då gruppen äldre är en heterogen grupp med vitt skilda behov. Enligt socialtjänstlagen är det den enskildes behov som ska styra vilka insatser som beviljas. Vid biståndsbedömning av särskilt boende för äldre tas viss hänsyn till ålder utöver övriga behov. Förvaltningen efterfrågar en vägledning kring hur bedömning ska ske utifrån en specifik ålder samt exempel på beslutsformuleringar. Ungefär hälften av alla äldre som ansökt om insatser inom Kungsholmens stadsdelsnämnd är 85 år eller äldre. Förvaltningen önskar att en konsekvens- och kostnadsanalys genomförs i samband med förstärkningen av åldershänsynen.

Remiss SOU 2020: 47 Hållbar socialtjänst- En ny socialtjänstlag är under pågående remissrunda inför kommande lagrådsremiss. Nya socialtjänstlagen omfattar förändringar i nuvarande lagstiftning och kommer att påverka riktlinjerna på olika sätt. Bland annat föreslås begreppet skälig levnadsnivå ändras till skäliga levnadsförhållanden.

Insats tryggt mottagande varar oftast 8 dagar och annat kan förekomma, i riktlinjerna står det två veckor. Förvaltningen anser att tidsramen bör ses över för att bättre stämma överens med stadsdelsnämndens arbetssätt.

Uppgifter om Äldre direkt saknas i stycket som handlar om information till den enskilde.

Det framgår av riktlinjerna att både fixare och biståndshandläggare ansvarar för information om brandförebyggande åtgärder. Vad innebär det ansvaret? Förvaltningen anser att innebörden brandförebyggande åtgärder behöver förtydligas.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Norrmalms stadsdelsförvaltning ser positivt på de omarbetningar som gjorts av riktlinjerna för handläggningen inom socialtjänstens äldreomsorg. De nya avsnitten bidrar till en förbättrad bild av helheten, och sammantaget bidrar revideringen till en ökad användarvänlighet och är ett bra stöd i en rättssäker myndighetsutövning.

Förvaltningen uppmärksammar att begreppet hjälp används genomgående i förslaget till de nya riktlinjerna och även i rubriken när det handlar om de biståndsbedömda insatserna. Förvaltningen anser att detta blir motsägelsefullt mot bakgrund av det salutogena förhållningssätt som ska präglade äldreomsorgen. Att använda begreppet stöd eller insats skulle bättre överensstämma med ett salutogent förhållningssätt.

Förvaltningen har förståelse för att de reviderade riktlinjerna ska hålla över en viss tid framåt och att avsnittet om Välfärdsteknik inte kan vara alltför detaljerat eller reglerande då det sker en snabb utveckling inom området. Dock anser förvaltningen att förtydliganden kring om det kan, eller kommer att kunna, ställas krav på utförare att tillhandahålla viss välfärdsteknik och specifika digitala lösningar.

I avsnittet Parboende enligt SoL och kring vad den medboende kan förväntas av basservicen när det gäller tillgång till personal dygnet runt anser förvaltningen att det skulle vara positivt med ett tydliggörande kring vad som kan förväntas inom denna tillgång till personal och därmed inte behöver ansökas om hemtjänstinsatser för.

I avsnittet Tillfällig vistelse står att inget nytt beslut behöver fattas om insatserna i den tillfälliga vistelsebostaden är desamma som i den ordinära bostaden. Rent tekniskt så fattas automatiskt ett nytt delegationsbeslut i verksamhetssystemet då beställningen skickas för vistelseinsatserna oavsett om insatserna är desamma eller förändrade. Det skapar en otydlighet kring vad som avses med beslut. Förvaltningen anser att en förutsättning för att skrivningen ska vara korrekt åtminstone framöver är att nya sociala system Esset möjliggör ett nytt arbetssätt.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Ahmed Sharaf Abdi m.fl. (V), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 22 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till den översyn och uppdatering som genomförts. Förvaltningen ser förslaget som strukturerat och väl formulerat. Särskilt uppskattas att dokumentet följer flödet av ett ärendes handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg vilket underlättar det praktiska handhavandet i det dagliga arbetet för vilka det är avsett att användas. Förvaltningen önskar dock vissa kompletteringar eller förtydliganden.

På sida 10 gällande det förebyggande arbetet hade förvaltningen önskat att frågan om de fall där det inkommer oro för äldre, hade förtydligats. Nuvarande skrivning *Utifrån ett förebyggande perspektiv behöver biståndshandläggaren även arbeta uppsökande, exempelvis om uppgifter inkommer om oro för en äldre person*. I dagen situation med stadens stora brist på möjlighet, och därmed långa handläggningstider, för tillsättande av god man eller förvaltare, hamnar ett oerhört omfattande och långtgående ansvar på den enskilda stadsdelsförvaltningen. Här riskerar juridiska tveksamheter att uppstå. Ett tydliggörande hur detta ska hanteras av stadsdelsförvaltningarna med respekt för de äldre i behov av företrädare att företräda och ta tillvara den enskildes intresse, som idag inte kan erhålla detta stöd, ser förvaltningen som brådskande.

På sidan 26 återfinns avsnittet om välfärdsteknik. Om avsnittet skall kvarstå i nuvarande skrivning så önskar förvaltningen en komplettering gällande äldreförvaltningen som ansvarig för att bistå med utbildning, informationsmaterial samt upphandling inom området. Nuvarande skrivning sätter den enskilde biståndshandläggaren som ansvarig vilket skiljer sig ifrån övriga avsnitt i riktlinjerna. Ansvar att särskilt hålla sig uppdaterad inom specifikt detta område för varje biståndshandläggare förefaller orimligt i förhållande till biståndshandläggarens övriga ansvars- och bevakningsområden. Huvudansvaret bör istället ligga på äldreförvaltningen att tillhandahålla kompetensutveckling, information och upphandling för stadsdelsförvaltningar och därmed enskilda handläggare och medarbetare i behov av detta. Detta för att säkerställa en likvärdighet över staden.

Gällande ledsagning sida 34. *Ledsagning för sociala och kulturella aktiviteter är, till skillnad mot följeslagning, inte en hemtjänstinsats. Den enskilde ska således välja någon av de utförare som ingår i Stockholms stads valfrihetssystem för ledsagning, även om denne också är beviljad hemtjänst*. Förvaltningen vill uppmärksamma att detta skulle kunna innebära att ytterligare personer behöver utföra det biståndsbedömda stödet för den äldre. Som en av stadens obligatoriska indikatorer

måts personalkontinuitet hos hemtjänsten. Förvaltningen menar att det motsägelsefulla i detta behöver ses över och en annan lösning kan behöva hittas. Detta för att uppfylla stadens mål om hög personalkontinuitet och ökad trygghet för de äldre.

Därutöver har förvaltningen uppmärksammat nedanstående skrivningar vilket förutsätter en tydlig implementation hos samtliga utförare, såväl inom LOV som i egen regi. Här kan även upphandlingsunderlag komma att behöva ses över t.ex. gällande fortbildning hos medarbetare.

- Valfärdsteknik beviljas som bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL och av genomförandeplanen ska det framgå hur tekniken ska användas.
- Beslut om att anställa en anhörig ingår inte i valfrihetssystemet och kan därmed endast verkställas i egen regi.
- Inköp ska i första hand ske genom e-handel.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på förslaget till nya riktlinjer. Den nya dispositionen gör riktlinjerna lättare att följa och de är även mer lättillgängliga tack vare den språkliga översyn som gjorts. Därigenom kommer de nya riktlinjerna att utgöra ett bättre stöd för handläggare i handlägningsprocessen.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 10 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Skärholmens stadsdelsförvaltning tjänsteutlåtande daterat den 11 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig bakom de nya riktlinjerna och stöder det förslag som äldrenämnden har utarbetat. Det är positivt att riktlinjerna har fått en ny disposition och blivit mer användarvänliga i arbetet med att ge stöd och vägledning i det praktiska arbetet med de individuella behovsbedömningarna.

Det är även positivt att det förebyggande arbetet och välfärdstekningen har fått större plats i de nya riktlinjerna. Biståndshandläggare ska, enligt de nya riktlinjerna, ha

ett förebyggande perspektiv och vara särskilt uppmärksamma på hur insatser genom bistånd, service eller annat stöd kan minska otrygghet och social isolering hos äldre. Biståndshandläggare ska även hålla sig uppdaterade om vilken form av välfärdsteknik som staden kan erbjuda för att öka den enskildes trygghet, integritet och självständighet.

En ansökan om ett särskilt boende från en nordisk person som befinner sig i Stockholms stad ska behandlas som vilken annan ansökan från en person boende i en annan kommun eller stadsdel. När det gäller ansökningar om särskilt boende för personer boende i Norden bedömer förvaltningen att utförligare vägledning behövs gällande hur och när konventionen ska tillämpas, vilka kriterier det är som gäller samt hur en sådan överenskommelse ska skrivas.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed (V), Anna Jonazon (S) och tjänstgörande ersättaren Karin Ploen (Fi), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget på nya riktlinjer både utifrån den nya strukturen och de innehållsmässiga förändringarna. Den nya strukturen gör att riktlinjerna blir överskådliga och förenklar för biståndshandläggarna att tillgodogöra sig informationen.

Innehållsmässigt har handlägningsprocessen förtydligats genom att på ett tydligare sätt definiera begrepp och fungera som stöd i tolkningen av exempelvis skäligen levnadsnivå. Utöver det ser förvaltningen också positivt på att värdegrunden förtydligats i förslaget. Sammantaget anser förvaltningen att riktlinjerna skapar goda ramar för en likvärdig handläggning i staden.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Charlotte Lilja Pittuco m.fl. (V), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på att riktlinjerna har förtydligats och fått en bättre struktur. Förvaltningen lyfter nedan några utvalda synpunkter och frågeställningar.

Ett nytt avsnitt i riktlinjerna är ”Personligt ombud”. Här vore det önskvärt med ett förtydligande kring vem som avgör om man kan få personligt ombud, vart man vänder sig, vem som beslutar om det och vad som är kriterierna för att få det.

I avsnittet ”Beslut” framgår att även hemtjänstbeslut i vissa fall kan vara tillsvidare. Förvaltningen skulle önska att det förtydligas när det kan vara aktuellt med ett tillsvidarebeslut och vilka insatser som avses.

I avsnittet om ”Fixartjänst” bör framgå att en viktig del av uppdraget är att arbeta med fallprevention.

Förvaltningen anser att det nytillkomna avsnittet om välfärdsteknik är alltför övergripande. Förvaltningen delar helt målbilden och vikten av att implementera välfärdsteknik som alternativ eller komplement till ordinarie insatser. Eftersom det handlar om ett till stora delar nytt område anser förvaltningen att det är viktigt att riktlinjerna är tydliga och konkreta för att fungera som stöd för verksamheten.

Förvaltningens bedömning är att implementering av välfärdsteknik måste göras genom en nära samverkan mellan myndighetsutövning och utförarverksamhet. Biståndshandläggarna har en viktig roll i att informera om möjligheten att få pröva insats med välfärdsteknik. Utföraren kommer att använda tekniken i sitt dagliga arbete, och är därför den som bäst kan beskriva den tekniska lösningen och komma överens med den enskilde om användandet. Den enskilde bör också kunna få möjlighet att prova och kanske träna på tekniken innan beslut om hur insatsen ska utföras kan tas. Beskrivning av samverkan och ansvarsfördelning mellan verksamhetsområdena saknas idag i avsnittet, vilket gör det otydligt hur biståndshandläggarna egentligen är tänkta att arbeta med frågan. Även i andra delar av avsnittet upplevs skrivningen vara otydlig och otillräcklig. Förvaltningen saknar en beskrivning av hur ett beslut om att en insats ska utföras specifikt med välfärdsteknik ska vara formulerat.

Förvaltningen ser fram emot att det nya sociala systemet Esset kommer att stötta och underlätta handläggningen och uppföljningen.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att revideringen har resulterat i ett dokument med bättre disposition och som är mer användarvänligt än de nuvarande riktlinjerna.

Förvaltningen bedömer att de flesta ändringar, uppdateringar och omformuleringar som gjorts är bra och stödjer ett rättssäkert myndighetsutövande arbete. Förvaltningen anser dock att det nytillkomna avsnittet om välfärdsteknik är alltför övergripande.

Förvaltningen delar helt målbilden och vikten av att implementera välfärdsteknik som alternativ eller komplement till ordinarie insatser. Eftersom det handlar om ett till stora delar nytt område anser förvaltningen att det är viktigt att riktlinjerna är tydliga och konkreta för att fungera som stöd för verksamheten.

Förvaltningens bedömning är att implementering av välfärdsteknik måste göras genom en nära samverkan mellan myndighetsutövning och utförarverksamhet. Biståndshandläggarna har en viktig roll i att informera om möjligheten att få pröva insats med välfärdsteknik. Utföraren kommer att använda tekniken i sitt dagliga arbete, och är därför den som bäst kan beskriva den tekniska lösningen och komma överens med den enskilde om användandet. Den enskilde bör också kunna få möjlighet att prova och kanske träna på tekniken innan beslut om hur insatsen ska utföras kan tas.

Beskrivning av samverkan och ansvarsfördelning mellan verksamhetsområdena saknas idag i avsnittet, vilket gör det otydligt hur biståndshandläggarna egentligen är tänkta att arbeta med frågan.

Även i andra delar av avsnittet upplevs skrivningen vara otydlig och otillräcklig, särskilt saknar förvaltningen en beskrivning av hur ett beslut om att en insats ska utföras specifikt med välfärdsteknik ska vara formulerat.

Reservationer m.m.

Äldrenämnden

Särskilt uttalande gjordes av Lisa Ahlstrand m.fl. (S) enligt följande.

Det är positivt att riktlinjerna för biståndsbedömning revideras och får en ny disposition för att göra dokumentet mer användarvänligt i arbetet med att ge stöd och vägledning för biståndshandläggaren i det praktiska arbetet med de individuella behovsbedömningarna. Det är även positivt att den blågröna majoriteten väljer att inte centralisera biståndsbedömningen.

Dessvärre finns inget nytt i riktlinjerna som kan vända utvecklingen vi sett de senaste åren. Trots en hög retorik i valrörelsen om en äldreboendegaranti för personer över 85 år från de blågröna partierna har inga ändringar gjorts för att göra riktlinjerna mer generösa och rättssäkra. Det är visserligen inte heller syftet med revideringen, till skillnad mot vad äldreborgarrådet vid ett flertal tillfällen uttalat.

Istället fattades hela 473 avslag till särskilt boende för människor över 85 år under år 2019 och avslagen till vård- och omsorgsboenden är nu högre än på 12 år och i stadsdelarna ser vi att handlingsplaner för att bemöta underskott tagits fram, med sjunkande antal beviljade hemtjänststimmar som resultat. Med en budget som prioriterar skattesänkningar före satsningar på välfärden blir resultatet självklart en restriktivare biståndsbedömning.

För att citera äldreborgarrådet "När 43 procent av alla som ansöker till servicehus får avslag är det något som är fel. Det är inte acceptabelt i ett välfärdsland att äldre människor lever socialt isolerade eller otrygga i sitt eget hem." Nu är avslagen uppe i 52 %. Det duger inte att skylla på att statistiken är svår att jämföra på grund av stadsdelsnämndernas redovisningsrutiner, mer behöver göras. Vi socialdemokrater menar att bedömningen av huruvida den enskilde kan uppnå en skälig levnadsnivå med insatser i hemmet inte är ett tak för hur livet ska vara, utan ett golv och staden behöver vara mer generös i sin bedömning.

Vad gäller ickevalsalternativet har staden testat ett antal varianter för den lilla gruppen som inte kan, vill eller orkar välja hemtjänstutförare i stadens LOV-system, med varierande resultat. Vi är övertygade om att det är enklast om kommunens hemtjänst har uppdraget och anser att den administrativa bördan då blir allra minst på stadsdelsförvaltningarna. Då kan biståndsbedömarna ägna tid åt annat än leta efter den närmaste utföraren. Är brukaren missnöjd så finns det möjlighet att byta till en annan utförare när kraft, ork och vilja finns.

Avseende anställning av anhörig ifrågasätter vi varför åldersgränsen är satt till 67 år då man har rätt att arbeta fram till 68 års ålder och från och med år 2023 till man är 69 år. Vidare ifrågasätter vi utbildningskravet om lägst 600 poäng på gymnasienivå från vårdlinje, social servicelinje eller omvårdnadsprogrammet, eller annan relevant

utbildning som bedöms likvärdig. En utbildning med 600 poäng kan inte ses som ett alternativ till fullgjord utbildning. Det finns en överenskommelse mellan SKR och Kommunal från april 2017 då man tog ett beslut om yrkesutvecklingstrappa för vård- och omsorg. I den överenskommelsen finns 800 poäng och 1500 poäng medräknade. 800 poäng motsvarar vårdbiträde och 1500 poäng motsvarar undersköterska. Vi anser att även Stockholms stad bör följa överenskommelsen.

Särskilt uttalande gjordes av Robert Mjörnberg m.fl. (V) enligt följande.

Stadens riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg är utformade för att utgöra ett stöd för biståndshandläggare som fattar myndighetsbeslut inom socialtjänsten äldreomsorg enligt Socialtjänstlagen (SoL 2001:453). Värdegrunden för Socialtjänstens omsorg formuleras i SoL 5 kapitlet 4 §, "Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande". Begreppet "Värdighet" används i lagen i betydelsen att en person även vid hög ålder har rätt att leva sitt liv utifrån sin identitet och personlighet och innebär att hon eller han bör få stöd i att behålla sina intressen och vanor, men även i vissa fall att bryta ett mönster av vanor. "Välbefinnande" däremot tar sikte på den subjektivt upplevda känslan av välbefinnande och upplevelsen av den egna livssituationen.

I SoL 4 kap. 1 § behandlas den enskildes rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt "den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå". Enligt staden riktlinjer innebär "skälig levnadsnivå" en nivåbestämning och ger uttryck för vilken form av insats, vård och stödformer som kan komma i fråga och kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden. Den enskildes individuella behov är avgörande för rätten till en insats".

Vi instämmer i att en reglerad värdegrund i arbetet med äldre personer kan bidra till insikt och respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet och ska tillämpas på ett sätt som bidrar till livskvalitet för äldre I SoL bidrar lagtextens formulering "skälig levnadsnivå" genom koppling till bistånd för såväl försörjning som levnadsnivån till tolkningssvårigheter angående vilka insatser som enskilda personer kan behöva för att nå upp till "skälig" levnadsnivå för sin livsföring. I 5 kap. 5 § SoL brukas ordet "god" beträffande bostäder "Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska därutöver ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service."

Vi anser att genom svårigheter förhålla sig till begreppet "skälig" kan den enskildes rättighet till biståndet som regleras genom "skälig levnadsnivå" leda till konflikt med rättigheter enligt värdegrunden som dock måste vara grundläggande för beslut och för medarbetare i arbetet i äldreomsorgen. I stadens kvalitets-uppföljande arbete måste den enskildes rättigheter och krav enligt lagtextens följas upp.

Vi ser positivt på att bland annat det förebyggande arbetet har fått större plats i de nya riktlinjerna för biståndshandläggare. Dessvärre visar verkligheten att det inte

tillräckligt ofta är den äldres behov och välbefinnande som styr handläggningen, utan budget. Detta leder följaktligen till risken för olika bedömning i olika stadsdelar. I Novus och fackförbundet Akademikerförbundet SSR:s personalundersökning av arbetssituationen för biståndshandläggare från 2020 anser var sjätte att det är budget som helt styr bedömningen av bistånd och nästan hälften har varit med om påtryckningar från ledare i syfte att få dem att ändra bedömningen till en mindre generös. Dessutom är det kopplat till den höga arbetsbelastningen; de handläggare som rapporterar en för hög arbetsbelastning anser i högre grad än andra att den är budget som styr. Vi är långtifrån nöjda med dessa siffror och anser att det är ett av alla symptom på hur lågt prioriterad äldreomsorgen är jämfört med andra politikområden.

Det är positivt att skäl som oro, ensamhet och otrygghet ska beaktas i högre utsträckning i biståndsbedömningen och att äldre inte ska behöva bo kvar i en otrygg miljö mot sin vilja. Rapporten ”En beskrivning av äldreomsorgs-tagarna och omsorgens omfattning i Stockholms stad 2019” (Stockholm SNAC 2019) visar dock att betydelsen av högre åldrar, att bo ensam och besvär av oro/otrygghet gav förhållandevis liten sannolikheten att för att få ett beslut om vård- och omsorgsboende. Istället visar rapporten en tydlig utveckling mot att fler bor kvar i hemmet med utökade hemtjänststimmar. Rapporten ger inte svar på om de äldre som beskrivs med hög ålder, ensamboende och besvär av oro/otrygghet blir hjälpta boendeanpassning. Vi anser att ledsagning till aktiviteter är ett värdefullt alternativ för äldre som lever i isolering och ensamhet. Även om redogörelse för utnyttjande av denna tjänst inte hör hemma i riktlinjer efterlyser vi tjänstens utnyttjande och föreslår att denna tjänst bör redovisas i årsrapporten/tertiärrapporterna.

Vi välkomnar att riktlinjerna kompletteras med välfärdsteknik som beviljas som bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL och att det av genomförandeplanen ska det framgå hur tekniken ska användas.

Gällande mat och måltider anser vi att med de risker för undernäring som ökar med ökande ålder och minskande ork att planera tillreda och inta regelbundna näringsrika måltider bör observerad undernäring vara en faktor som vägs in vid bedömningen till särskilt boende, såväl till servicehus som till vård- och omsorgsboende och att hemtjänsten generellt beviljas tillräcklig tid för assistans vid måltids-beredning.

Vi anser även att under rubriken ”Hemvårdsbidrag”, bör förtydligande göras på vilket sätt hemvårdsbidrag skiljer sig från anhörigstöd.

Förutom ovan anförda instämmer vi i synpunkterna på riktlinjerna som framgår av KPRs protokoll från möte den 13 oktober 2020.

Särskilt uttalande gjordes av Leif Söderström (SD) enligt följande.

I de nya riktlinjerna skrivs att ”Det finns ingen begränsning avseende vilken form av stöd som den anhörige kan ansöka om”.

För att undvika att missbruk riktas mot den personliga omsorgssektorn är det viktigt att bidragsansökningars faktamässiga grunder utreds noga innan bidrag beviljas.

Bromma stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Lillemor Samuelsson (V) enligt följande.

Stadens riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg är utformade för att utgöra ett stöd för biståndshandläggare som fattar myndighetsbeslut inom socialtjänsten äldreomsorg enligt Socialtjänstlagen (SoL 2001:453). Värdegrunden för Socialtjänstens omsorg formuleras i SoL 5 kapitlet 4 §, "Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande".

Begreppet "Värdighet" används i lagen i betydelsen att en person även vid hög ålder har rätt att leva sitt liv utifrån sin identitet och personlighet och innebär att hon eller han bör få stöd i att behålla sina intressen och vanor, men även i vissa fall att bryta ett mönster av vanor. "Välbefinnande" däremot tar sikte på den subjektivt upplevda känslan av välbefinnande och upplevelsen av den egna livssituationen. I SoL 4 kap. 1 § behandlas den enskildes rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt "den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå". Enligt staden riktlinjer innebär "skälig levnadsnivå" en nivåbestämning och ger uttryck för vilken form av insats, vård och stödformer som kan komma i fråga och kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden. Den enskildes individuella behov är avgörande för rätten till en insats ". Vi instämmer i att en reglerad värdegrund i arbetet med äldre personer kan bidra till insikt och respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet och ska tillämpas på ett sätt som bidrar till livskvalitet för äldre. I SoL bidrar lagtextens formulering "skälig levnadsnivå" genom koppling till bistånd för såväl försörjning som levnadsnivån till tolkningssvårigheter angående vilka insatser som enskilda personer kan behöva för att nå upp till "skälig" levnadsnivå för sin livsföring.

I 5 kap. 5 § SoL brukas ordet "god" beträffande bostäder "Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska därutöver ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service." Vi anser att genom svårigheter att förhålla sig till begreppet "skälig" kan den enskildes rättighet till biståndet som regleras genom "skälig levnadsnivå" leda till konflikt med rättigheter enligt värdegrunden som dock måste vara grundläggande för beslut och för medarbetare i arbetet i äldreomsorgen. I stadens kvalitets-uppföljande arbete måste den enskildes rättigheter och krav enligt lagtexten följas upp. Vi ser positivt på att bland annat det förebyggande arbetet har fått större plats i de nya riktlinjerna för biståndshandläggare. Dessvärre visar verkligheten att det inte tillräckligt ofta är den äldres behov och välbefinnande som styr handläggningen, utan budget. Detta leder följaktligen till risken för olika bedömning i olika stadsdelar. I Novus och fackförbundet akademikerförbundet SSR:s personalundersökning av arbetssituationen för biståndshandläggare från 2020 anser var sjätte att det är budget som helt styr

bedömningen av bistånd och nästan hälften har varit med om påtryckningar från ledare i syfte att få dem att ändra bedömningen till en mindre generös. Dessutom är det kopplat till den höga arbetsbelastningen; de handläggare som rapporterar en för hög arbetsbelastning anser i högre grad än andra att det är budget som styr. Vi är långtifrån nöjda med dessa siffror och anser att det är ett av alla symptom på hur lågt prioriterad äldreomsorgen är jämfört med andra politikområden.

Det är positivt att skäl som oro, ensamhet och otrygghet ska beaktas i högre utsträckning i biståndsbedömningen och att äldre inte ska behöva bo kvar i en otrygg miljö mot sin vilja. Rapporten ”En beskrivning av äldreomsorgstagarna och omsorgens omfattning i Stockholms stad 2019” (Stockholm SNAC 2019) visar dock att betydelsen av hög ålder, att bo ensam och besvär av oro/otrygghet gav förhållandevis liten sannolikhet att för att få ett beslut om vård- och omsorgsboende. Istället visar rapporten en tydlig utveckling mot att fler bor kvar i hemmet med utökade hemtjänststimmar. Rapporten ger inte svar på om de äldre som beskrivs med hög ålder, ensamboende och besvär av oro/otrygghet blir hjälpta med boendeanpassning.

Vi välkomnar att riktlinjerna kompletteras med välfärdsteknik som beviljas som bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL och att det av genomförandeplanen ska framgå hur tekniken ska användas. Gällande mat och måltider anser vi att med de risker för undernäring som ökar med ökande ålder och minskande ork att planera, tillreda och inta regelbundna näringsrika måltider bör observerad undernäring vara en faktor som vägs in vid bedömningen till särskilt boende, såväl till servicehus som till vård- och omsorgsboende och att hemtjänsten generellt beviljas tillräcklig tid för assistans vid måltidsberedning. Vi anser även att under rubriken ”Hemvårdsbidrag”, bör förtydligande göras på vilket sätt hemvårdsbidrag skiljer sig från anhörigstöd.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Veronica Palm m.fl. (S) och Hassan Jama m.fl. (V) enligt följande.

Rätt till ett gott liv måste omfatta alla äldre oavsett boende. Möjlighet till social och kulturell delaktighet skall gälla för de som bor hemma, med eller utan, hemtjänst, likväl som de som bor i särskilda boenden.

Den äldres möjlighet att påverka innehållet i olika åtgärder är för oss den centrala valfriheten. Alla utförare måste vara lyhörda för individuella behov.

Den enskilde ska ha rätt att bestämma överformen av hjälpen och vara med och påverka när särskilt vård och omsorgsboende behövs. Omsorgsbehovet får inte vara styrt av gamla regler. De flesta äldre vill bo hemma och få hjälp där, men en del önskar särskilt vård- och omsorgsboende av oro eller ensamhetskänsla och bör få i större utsträckning få detta. Ickevalsalternativet bör alltid vara egen regi. Valfrihet är inte att välja och byta mellan en lång räckta utförare i stadens s. k. valfrihetssystem.

Den enskildes individuella behov och önskemål om utevistelse och sociala aktiviteter samt den enskildes behov av att bryta isoleringen i hemmet ska vara huvudtanken vid bedömning av utevistelse. Utevistelse är en förebyggande och hälsofrämjande insats som kan höja livskvaliteten för den enskilde och på sikt motverka ökat vårdbehov.

Tryggt mottagande är viktigt. Tryggt mottagande innebär att ett team av undersköterskor utför hemtjänsten samt ger den enskilde extra stöd under en kortare tid efter exempelvis hemgång från sjukhusvistelse eller korttidsvård Tryggt mottagande i hemmet bör kunna beviljas även de som endast behöver insatser under kort tid

När det gällerfixartjänst och så kallat "fria timmar" i hemtjänsten så anser vi att de bör utvidgas för att förebygga behovet av biståndsbedömda insatser. Det är betydligt mer effektivt sätt att använda skattepengar till tjänster i hemmet, än att slösa ut RUT-bidrag som bara går till de som har pengar att betala för tjänsten.

Hägersten-Älvsjös stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Eva Fagerhem m.fl. (S) och Ann-Marie Strömberg m.fl. (V) enligt följande.

Vi välkomnar de förtydliganden och tillägg som gjorts till gällande riktlinjer och vill speciellt notera följande.

- Upplevd otrygghet och hög ålder skall särskilt beaktas vid ansökningar om vård- och omsorgsboende eller servicehusboende
- Hemtjänst beviljas i form av ramtid i stället för den detaljstyrning intill minsta minut som tidigare förekommit
- Möjlighet till flexibilitet beträffande ålder när det gäller deltagande i dagliga verksamheter
- Skyldigheten för anställda inom äldreomsorgen att anmäla när man i sin yrkesverksamhet får kännedom om barn eller husdjur (lex Maja) som far illa

Vi vill poängtera vikten av att de nya riktlinjerna implementeras i stadsdelsnämndens verksamheter, både på beställarsidan och på utförarsidan.

Vi hyser dock fortfarande en oro för att det mycket ansträngda ekonomiska läget inom äldreomsorgen kan leda till fortsatt restriktiva bedömningar när det gäller ansökningar om äldreboenden. Vi har stuckit ut som stadsdelsnämnd när det gäller avslag beträffande ansökningar om äldreboende och flertalet avslagsbeslut har ändrats till bifall när besluten överklagats. De stora barnkullarna från 1940-talet kommer nu upp i den ålder då behovet av äldreomsorg inklusive äldreboende ökar. Det är bra med en väl utbyggd hemtjänst och det är bra med aktivitetscentra och träffpunkter, men när vårdbehovet ökar finns det en gräns när det inte räcker med utökad hemtjänst.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Lisa Carlsson m.fl. (S) och Mohibul Ezdani Khan m.fl. (V) enligt följande.

Vi tillstyrker förvaltningens förslag till beslut. Men vi anser att riktlinjerna ska gälla tills vidare. Försörjningsstödet avser stöd för en begränsad period för att

stödmottagaren själv ska kunna klara av sin försörjning. Inom äldreomsorgen gäller samhällets stödinsatser under resten av livet.

Man bör därför byta begreppet ”skälig levnadsnivå” till ”god levnadsnivå” i enlighet med kraven från pensionärsorganisationerna i samband med den statliga översynen av socialtjänstlagen.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Johanna Karlsson och Mårten Risdal (båda S), enligt följande.

Detta ärende har till huvudsyfte att skriva in ett avsnitt om välfärdsteknik i riktlinjer som i övrigt i huvudsak är oförändrade.

När riktlinjerna senast ändrades (2017) var ett viktigt syfte att åstadkomma mer generösa bedömningar bl a utifrån upplevd oro och ensamhet. I realiteten skedde ingen märkbar förändring. En ungefär lika stor andel av de som söker plats på särskilt boende får avslag idag. Nu föreslås att man vid bedömning av ansökningar ska ta särskild hänsyn till ålder (85 år eller mer), upplevd otrygghet resp ensamhet och isolering vid ansökan om plats på servicehus resp vård- och omsorgsboende. Detta kriterium behöver utvecklas och följas upp. Risken är stor att det i realiteten inte får någon effekt på biståndsbedömningen.

Genom att utnyttja välfärdsteknik av olika slag går det att åstadkomma ökad kvalitet för brukarna av t ex hemtjänst. Samtidigt kan personalen få en bättre arbetsmiljö. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet anser att Kungsholmens stadsdelsnämnd bör ligga i framkant i den här frågan, som så många gånger tidigare. För människor som lever ensamma och vars huvudsakliga sociala kontakter är hemtjänstpersonal kan t ex en smart högtalare förbättra livskvaliteten. Att kunna sätta på radion, ringa upp bekanta, få svar på frågor eller larma hemtjänsten vid problem med hjälp av en röststyrd apparat ger såväl trivsel som ökad trygghet.

Genom att utnyttja välfärdsteknik av olika slag går det att åstadkomma ökad kvalitet för brukarna av t ex hemtjänst. Samtidigt kan personalen få en bättre arbetsmiljö. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet anser att Kungsholmens stadsdelsnämnd bör ligga i framkant i den här frågan, som så många gånger tidigare. För människor som lever ensamma och vars huvudsakliga sociala kontakter är hemtjänstpersonal kan t ex en smart högtalare förbättra livskvaliteten. Att kunna sätta på radion, ringa upp bekanta, få svar på frågor eller larma hemtjänsten vid problem med hjälp av en röststyrd apparat ger såväl trivsel som ökad trygghet.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Ahmed Sharaf Abdi m.fl. (V) enligt följande.

Stadens riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg är utformade för att utgöra ett stöd för biståndshandläggare som fattar myndighetsbeslut inom socialtjänsten äldreomsorg enligt Socialtjänstlagen (SoL 2001:453). Värdegrunden för Socialtjänstens omsorg formuleras i SoL 5 kapitlet 4 §, "Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande".

Begreppet "Värdighet" används i lagen i betydelsen att en person även vid hög ålder har rätt att leva sitt liv utifrån sin identitet och personlighet och innebär att hon eller han bör få stöd i att behålla sina intressen och vanor, men även i vissa fall att bryta ett mönster av vanor. "Välbefinnande" däremot tar sikte på den subjektivt upplevda känslan av välbefinnande och upplevelsen av den egna livssituationen. I SoL 4 kap. 1 § behandlas den enskildes rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt "den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skäligen levnadsnivå". Enligt stadens riktlinjer innebär "skäligen levnadsnivå" en nivåbestämning och ger uttryck för vilken form av insats, vård och stödformer som kan komma i fråga och kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden. Den enskildes individuella behov är avgörande för rätten till en insats ". Vi instämmer i att en reglerad värdegrund i arbetet med äldre personer kan bidra till insikt och respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet och ska tillämpas på ett sätt som bidrar till livskvalitet för äldre. I SoL bidrar lagtextens formulering "skäligen levnadsnivå" genom koppling till bistånd för såväl försörjning som levnadsnivån till tolkningssvårigheter angående vilka insatser som enskilda personer kan behöva för att nå upp till "skäligen" levnadsnivå för sin livsföring.

I 5 kap. 5 § SoL brukas ordet "god" beträffande bostäder "Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska därutöver ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service." Vi anser att genom svårigheter att förhålla sig till begreppet "skäligen" kan den enskildes rättighet till biståndet som regleras genom "skäligen levnadsnivå" leda till konflikt med rättigheter enligt värdegrunden som dock måste vara grundläggande för beslut och för medarbetare i arbetet i äldreomsorgen. I stadens kvalitets-uppföljande arbete måste den enskildes rättigheter och krav enligt lagtexten följas upp. Vi ser positivt på att bland annat det förebyggande arbetet har fått större plats i de nya riktlinjerna för biståndshandläggare. Dessvärre visar verkligheten att det inte tillräckligt ofta är den äldres behov och välbefinnande som styr handläggningen, utan budget. Detta leder följaktligen till risker för olika bedömningar i olika stadsdelar. I Novus och fackförbundet akademikerförbundet SSR:s personalundersökning av arbetssituationen för biståndshandläggare från 2020 anser var sjätte att det är budget som helt styr bedömningen av bistånd och nästan hälften har varit med om påtryckningar från ledare i syfte att få dem att ändra bedömningen till en mindre generös. Dessutom är det kopplat till den höga arbetsbelastningen; de handläggare som rapporterar en för hög arbetsbelastning anser i högre grad än andra att det är budget som styr. Vi är långtifrån nöjda med dessa siffror och anser att det är ett av alla symptom på hur lågt prioriterad äldreomsorgen är jämfört med andra politikområden.

Det är positivt att skäl som oro, ensamhet och otrygghet ska beaktas i högre utsträckning i biståndsbedömningen och att äldre inte ska behöva bo kvar i en otrygg miljö mot sin vilja. Rapporten "En beskrivning av äldreomsorgstagarna och omsorgens omfattning i Stockholms stad 2019" (Stockholm SNAC 2019) visar dock att

betydelsen av hög ålder, att bo ensam och besvär av oro/otrygghet gav förhållandevis liten sannolikhet att för att få ett beslut om vård- och omsorgsboende. Istället visar rapporten en tydlig utveckling mot att fler bor kvar i hemmet med utökade hemtjänststimmar. Rapporten ger inte svar på om de äldre som beskrivs med hög ålder, ensamboende och besvär av oro/otrygghet blir hjälpta med boendeanpassning.

Vi välkomnar att riktlinjerna kompletteras med välfärdsteknik som beviljas som bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL och att det av genomförandeplanen ska framgå hur tekniken ska användas. Gällande mat och måltider anser vi att med de risker för undernäring som ökar med ökande ålder och minskande ork att planera, tillreda och inta regelbundna näringsrika måltider bör observerad undernäring vara en faktor som vägs in vid bedömningen till särskilt boende, såväl till servicehus som till vård- och omsorgsboende och att hemtjänsten generellt beviljas tillräcklig tid för assistans vid måltidsberedning. Vi anser även att under rubriken "Hemvårdsbidrag", bör förtydligande göras på vilket sätt hemvårdsbidrag skiljer sig från anhörigstöd.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed (V), Anna Jonazon (S) och tjänstgörande ersättaren Karin Ploen (Fi) enligt följande.

Stadens riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg är utformade för att utgöra ett stöd för biståndshandläggare som fattar myndighetsbeslut inom socialtjänsten äldreomsorg enligt Socialtjänstlagen (SoL 2001:453). Värdegrunden för Socialtjänstens omsorg formuleras i SoL 5 kapitlet 4 §, "Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande". Begreppet "Värdighet" används i lagen i betydelsen att en person även vid hög ålder har rätt att leva sitt liv utifrån sin identitet och personlighet och innebär att hon eller han bör få stöd i att behålla sina intressen och vanor, men även i vissa fall att bryta ett mönster av vanor. "Välbefinnande" däremot tar sikte på den subjektivt upplevda känslan av välbefinnande och upplevelsen av den egna livssituationen. I SoL 4 kap. 1 § behandlas den enskildes rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt "den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå". Enligt stadens riktlinjer innebär "skälig levnadsnivå" en nivåbestämning och ger uttryck för vilken form av insats, vård och stödformer som kan komma i fråga och kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden. Den enskildes individuella behov är avgörande för rätten till en insats ". Vi instämmer i att en reglerad värdegrund i arbetet med äldre personer kan bidra till insikt och respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet och ska tillämpas på ett sätt som bidrar till livskvalitet för äldre. I SoL bidrar lagtextens formulering "skälig levnadsnivå" genom koppling till bistånd för såväl försörjning som levnadsnivån till tolkningssvårigheter angående vilka insatser som enskilda personer kan behöva för att nå upp till "skälig" levnadsnivå för sin livsföring.

I 5 kap. 5 § SoL brukas ordet "god" beträffande bostäder "Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska därutöver ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service." Vi anser att genom svårigheter förhålla sig till begreppet "skälig" kan den enskildes rättighet till biståndet

som regleras genom ”skälig levnadsnivå” leda till konflikt med rättigheter enligt värdegrunden som dock måste vara grundläggande för beslut och för medarbetare i arbetet i äldreomsorgen. I stadens kvalitets-uppföljande arbete måste den enskildes rättigheter och krav enligt lagtextens följas upp. Vi ser positivt på att bland annat det förebyggande arbetet har fått större plats i de nya riktlinjerna för biståndshandläggare. Dessvärre visar verkligheten att det inte tillräckligt ofta är den äldres behov och välbefinnande som styr handläggningen, utan budget. Detta leder följaktligen till risken för olika bedömning i olika stadsdelar. I Novus och fackförbundet akademikerförbundet SSR:s personalundersökning av arbetssituationen för biståndshandläggare från 2020 anser var sjätte att det är budget som helt styr bedömningen av bistånd och nästan hälften har varit med om påtryckningar från ledare i syfte att få dem att ändra bedömningen till en mindre generös. Dessutom är det kopplat till den höga arbetsbelastningen; de handläggare som rapporterar en för hög arbetsbelastning anser i högre grad än andra att den är budget som styr. Vi är långtifrån nöjda med dessa siffror och anser att det är ett av alla symptom på hur lågt prioriterad äldreomsorgen är jämfört med andra politikområden.

Det är positivt att skäl som oro, ensamhet och otrygghet ska beaktas i högre utsträckning i biståndsbedömningen och att äldre inte ska behöva bo kvar i en otrygg miljö mot sin vilja. Rapporten ”En beskrivning av äldreomsorgstagarna och omsorgens omfattning i Stockholms stad 2019” (Stockholm SNAC 2019) visar dock att betydelsen av högre åldrar, att bo ensam och besvär av oro/otrygghet gav förhållandevis liten sannolikheten att för att få ett beslut om vård- och omsorgsboende. Istället visar rapporten en tydlig utveckling mot att fler bor kvar i hemmet med utökade hemtjänststimmar. Rapporten ger inte svar på om de äldre som beskrivs med hög ålder, ensamboende och besvär av oro/otrygghet blir hjälpta boendeanpassning. Vi anser att ledsagning till aktiviteter är ett värdefullt alternativ för äldre som lever i isolering och ensamhet. Även om redogörelse för utnyttjande av denna tjänst inte hör hemma i riktlinjer efterlyser vi tjänstens utnyttjande och föreslår att denna tjänst bör redovisas i årsrapporten/tertiärrapporterna. Vi välkomnar att riktlinjerna kompletteras med välfärdsteknik som beviljas som bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL och att det av genomförandeplanen ska det framgå hur tekniken ska användas. Gällande mat och måltider anser vi att med de risker för undernäring som ökar med ökande ålder och minskande ork att planera tillreda och inta regelbundna näringsrika måltider bör observerad undernäring vara en faktor som vägs in vid bedömningen till särskilt boende, såväl till servicehus som till vård- och omsorgsboende och att hemtjänsten generellt beviljas tillräcklig tid för assistans vid måltids-beredning. Vi anser även att under rubriken ”Hemvårdsbidrag”, bör förtydligande göras på vilket sätt hemvårdsbidrag skiljer sig från anhörigstöd.

Utgångspunkten i riktlinjerna är att den äldre person som anses eller anser sig ha behov av samhällets hjälp eller bistånd har stöd eller support av anhöriga eller annan person som kan framföra den äldres synpunkter eller styrka dennes behov. Tyvärr bortses i remissen från att många äldre faktiskt är helt ensamstående. Och även om hen skulle ha släktingar kanske hen inte längre någon kontakt med dessa och måste i realiteten betraktas som ensamstående.

Träffpunkter och aktivitetscenter

Större insatser för att underlätta för den äldre – och särskilt för ensamstående - att komma i kontakt med verksamheterna måste göras. Det som många äldre saknar är

initiativkraft eller energi att pröva något nytt på egen hand. Det räcker inte med några meningar i en broschyr!

Biståndshandläggarnas uppgifter:

Ingen får något bistånd om den enskilde inte ansöker om detta. Och det är biståndshandläggarens uppgift att informera den enskilde om vilket stöd och vilken hjälp som finns att ansöka om, men det är också biståndshandläggaren som avgör vilket stöd samma person får. Någon form av ”uppsökande verksamhet” för att fånga upp äldre med behov av stöd eller hjälp men som inte själva kan ta initiativ för att ansöka om detta måste tillkomma”.

Södermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Charlotte Lilja Pittuco m.fl. (V) enligt följande.

Stadens riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg är utformade för att utgöra ett stöd för biståndshandläggare som fattar myndighetsbeslut inom socialtjänsten äldreomsorg enligt Socialtjänstlagen (SoL 2001:453). Värdegrunden för Socialtjänstens omsorg formuleras i SoL 5 kapitlet 4 §, ”Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande”.

Begreppet ”Värdighet” används i lagen i betydelsen att en person även vid hög ålder har rätt att leva sitt liv utifrån sin identitet och personlighet och innebär att hon eller han bör få stöd i att behålla sina intressen och vanor, men även i vissa fall att bryta ett mönster av vanor. ”Välbefinnande” däremot tar sikte på den subjektivt upplevda känslan av välbefinnande och upplevelsen av den egna livssituationen. I SoL 4 kap. 1 § behandlas den enskildes rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt ”den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå”. Enligt staden riktlinjer innebär ”skälig levnadsnivå” en nivåbestämning och ger uttryck för vilken form av insats, vård och stödformer som kan komma i fråga och kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden. Den enskildes individuella behov är avgörande för rätten till en insats”. Vi instämmer i att en reglerad värdegrund i arbetet med äldre personer kan bidra till insikt och respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet och ska tillämpas på ett sätt som bidrar till livskvalitet för äldre. I SoL bidrar lagtextens formulering ”skälig levnadsnivå” genom koppling till bistånd för såväl försörjning som levnadsnivån till tolkningssvårigheter angående vilka insatser som enskilda personer kan behöva för att nå upp till ”skälig” levnadsnivå för sin livsföring.

I 5 kap. 5 § SoL brukas ordet ”god” beträffande bostäder ”Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska därutöver ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.” Vi anser att genom svårigheter att förhålla sig till begreppet ”skälig” kan den enskildes rättighet till biståndet som regleras genom ”skälig levnadsnivå” leda till konflikt med rättigheter enligt värdegrunden som dock måste vara grundläggande för beslut och för medarbetare i arbetet i äldreomsorgen. I stadens kvalitets-uppföljande arbete måste den enskildes rättigheter och krav enligt lagtexten följas upp. Vi ser positivt på att bland annat det förebyggande arbetet har fått större plats i de nya riktlinjerna för

biståndshandläggare. Dessvärre visar verkligheten att det inte tillräckligt ofta är den äldres behov och välbefinnande som styr handläggningen, utan budget. Detta leder följaktligen till risken för olika bedömning i olika stadsdelar. I Novus och fackförbundet akademikerförbundet SSR:s personalundersökning av arbetssituationen för biståndshandläggare från 2020 anser var sjätte att det är budget som helt styr bedömningen av bistånd och nästan hälften har varit med om påtryckningar från ledare i syfte att få dem att ändra bedömningen till en mindre generös. Dessutom är det kopplat till den höga arbetsbelastningen; de handläggare som rapporterar en för hög arbetsbelastning anser i högre grad än andra att det är budget som styr. Vi är långtifrån nöjda med dessa siffror och anser att det är ett av alla symptom på hur lågt prioriterad äldreomsorgen är jämfört med andra politikområden.

Det är positivt att skäl som oro, ensamhet och otrygghet ska beaktas i högre utsträckning i biståndsbedömningen och att äldre inte ska behöva bo kvar i en otrygg miljö mot sin vilja. Rapporten ”En beskrivning av äldreomsorgstagarna och omsorgens omfattning i Stockholms stad 2019” (Stockholm SNAC 2019) visar dock att betydelsen av hög ålder, att bo ensam och besvär av oro/otrygghet gav förhållandevis liten sannolikhet att för att få ett beslut om vård- och omsorgsboende. Istället visar rapporten en tydlig utveckling mot att fler bor kvar i hemmet med utökade hemtjänststimmar. Rapporten ger inte svar på om de äldre som beskrivs med hög ålder, ensamboende och besvär av oro/otrygghet blir hjälpta med boendeanpassning.

Vi välkomnar att riktlinjerna kompletteras med välfärdsteknik som beviljas som bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL och att det av genomförandeplanen ska framgå hur tekniken ska användas. Gällande mat och måltider anser vi att med de risker för undernäring som ökar med ökande ålder och minskande ork att planera, tillreda och inta regelbundna näringsrika måltider bör observerad undernäring vara en faktor som vägs in vid bedömningen till särskilt boende, såväl till servicehus som till vård- och omsorgsboende och att hemtjänsten generellt beviljas tillräcklig tid för assistans vid måltidsberedning. Vi anser även att under rubriken ”Hemvårdsbidrag”, bör förtydligande göras på vilket sätt hemvårdsbidrag skiljer sig från anhörigstöd.